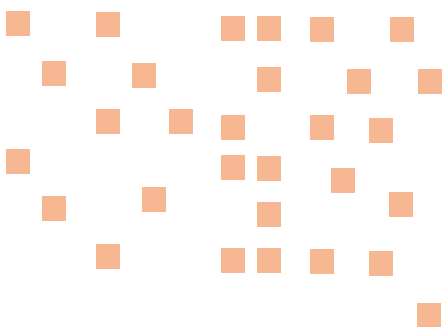

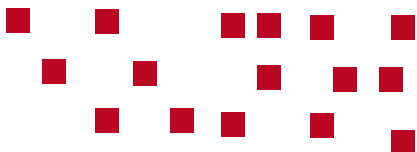
TURCJA

SYTUACJA BEZPIECZEŃSTWA

**Sytuacja bezpieczeństwa i zagrożenia
dla ludności cywilnej**

**DPU-WIKP-424/126/2025
07.03.2025**

TREŚĆ ZLECENIA

Proszę o informację na temat sytuacji bezpieczeństwa w Turcji

---

INFORMACJE DEMOGRAFICZNE

Ludność: 84,1 mln. (2024 r.).

Skład etniczny: Turcy ok. 70-75%, Kurdowie ok. 19%, inne 6-11%.

Skład religijny: muzułmanie (głównie sunnici) 99,8%, inni 0,2%.^[1]

USTRÓJ I SYTUACJA POLITYCZNA

USTRÓJ

Od lipca 2018 r. Turcja jest republiką prezydencką. Obecny ustrój polityczny opiera się na konstytucji z 1982 r., do której wprowadzono liczne poprawki. W ostatnich latach najważniejszą decyzją była zmiana ustroju z parlamentarnego na prezydencki, co zostało przegłosowane w referendum z 16 kwietnia 2017 r.^[2]

PODZIAŁ ADMINISTRACYJNY

Kraj podzielony jest na 81 prowincji (tur.: iller, l. mn.- ili). Prowincje dla celów statystycznych są przypisane do 7 regionów geograficznych, które nie stanowią jednostek administracyjnych. Każda prowincja dzieli się na podprowincje, dystrykty (tur.: ilçe; l. mn. ilçeler). Prowincje mają zazwyczaj nazwę miasta, które jest jego stolicą, wyjątek stanowią: Hatay (stolica Antiochii Syryjskiej), Kocaeli (stolica İzmit) i Sakarya (stolica Adapazarı), dawniej także İçel (obecnie nazywany tak jak stolica Mersin).^{[3][4]}

---

¹ CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook, Turkey, 26.02.2025, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/turkey-turkiye/>

² MSZ RP (Ministerstwo Spraw Zagranicznych RP), Turcja, 2020, <https://www.gov.pl/web/turcja/informator-ekonomiczny>

³ CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook, Turkey, 26.02.2025, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/turkey-turkiye/>

⁴ Wikipedia, Podział administracyjny Turcji, https://pl.wikipedia.org/wiki/Podzia%C5%82_administracyjny_Turcji

Mapa. Podział administracyjny (Turcja)^[5]

STRUKTURA WŁADZY

Głowa państwa. Prezydentem Turcji od 28 sierpnia 2014 r. jest **Recep Tayyip Erdoğan**, który wcześniej przez trzy kadencje był szefem rządu.^[6]

Prezydent wybierany jest w Turcji bezpośrednio, bezwzględną większością głosów w głosowaniu powszechnym w razie potrzeby w maksymalnie 2 turach, na 5-letnią kadencję. Ostatnie wybory prezydenckie odbyły się 14 maja 2023 r. Recep Tayyip Erdoğan został ponownie wybrany w drugiej turze (odbyła się 28 maja 2023 r.) zdobywając 52,2% głosów. Jego rywal z partii CHP (tur.: Cumhuriyet Halk Partisi) - Kemal Kilicdaroglu uzyskał natomiast 47,8% głosów. Kolejne wybory prezydenckie przewidziane są na 2028 r.^[7]

Rząd i premier. Zgodnie z ostatnimi zmianami w Konstytucji, prezydent przejął także obowiązki premiera i od 9 lipca 2019 r. kieruje pracami rządu.^[8]

Parlament i wybory parlamentarne. W jednoizbowym tureckim Zgromadzeniu Narodowym (tur.: *Türkiye Büyük Millet Meclisi*) zasiada 600 posłów, których kadencja trwa 5 lat. Ostatnie wybory parlamentarne miały miejsce w dniu 14 maja 2023 r., a następne planowane są na 2028 r.^[9]

W ostatnich wyborach parlamentarnych zwyciężył **Sojusz Ludowy** (koalicja partii rządzącej **AKP** (tur.: *Adalet ve Kalkınma Partisi*), z partiami **MHP** (tur.: *Milliyetçi Hareket Partisi*) i **YRP** (tur.: *Yeniden Ref Partisi*) zdobywając 49,9% poparcie. Drugie miejsce zajął **Sojusz Narodów**, koalicja partii **CHP** (tur.: *Cumhuriyet Halk Partisi*) i **İYİ** (tur.: *İYİ Parti*) otrzymując 35,4% głosów. Kolejne miejsca zajął **Sojusz Pracy i Wolności** – partie **YSGP**

⁵ Wikimedia commons, Map of administrative divisions of Turkey, (CC BY-SA 3.0), 23.07.2012, [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Turkey_administrative_divisions_%28regions%2Bprovinces%29_-_de_-_colored.svg#/media/File:Turkey_administrative_divisions_\(regions+provinces\)_-_de_-_colored.svg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Turkey_administrative_divisions_%28regions%2Bprovinces%29_-_colored.svg#/media/File:Turkey_administrative_divisions_(regions+provinces)_-_de_-_colored.svg)

⁶ CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook, Turkey, 26.02.2025, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/turkey-turkiye/>

⁷ CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook, Turkey, 26.02.2025, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/turkey-turkiye/>

⁸ CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook, Turkey, 26.02.2025, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/turkey-turkiye/>

⁹ CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook, Turkey, 26.02.2025, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/turkey-turkiye/>

(tur.: **Yeşiller Partisi**) i **TIP** (tur.: **Türkiye İşçi Partisi**) z 10,7% poparcia. Sojusz Ludowy zdobył 323 miejsca w Zgromadzeniu Narodowym (z tych 323 miejsc 268 otrzymali parlamentarzyści z rządzącej Turcją partii AKP).^[10]

SYSTEM PRAWNY

W Turcji obowiązuje system prawa cywilnego oparty na różnych europejskich systemach prawnych, w szczególności na szwajcarskim kodeksie cywilnym.^[11]

KARA ŚMIERCI

Według ostatniego raportu Amnesty International z dnia 29.05.2024 r. dot. kary śmierci oraz egzekucji w 2023 r., prawo Turcji nie przewiduje kary śmierci.^[12]

SYTUACJA BEZPIECZEŃSTWA

ANALIZA STATYSTYCZNA

W 2023 r. na terenie Turcji w wyniku różnych przypadków naruszenia bezpieczeństwa, zginęło 140 osób (członków służb bezpieczeństwa, bojowników i cywili), natomiast w 2024 r. ilość wszystkich ofiar wyniosła 55.^[13]

CHARAKTERYSTYKA SYTUACJI BEZPIECZEŃSTWA

Za bezpieczeństwo w Turcji odpowiadają **Tureckie Siły Zbrojne (TAF)**. Mają ponadto szereg obowiązków, związanych z obroną kraju przed zagrożeniami zewnętrznymi, uczestniczą w międzynarodowych operacjach pokojowych. Są także zobowiązane do zapewniania pomocy w przypadku klęsk żywiołowych/humanitarnych oraz wsparcia krajowych organów ścigania (na żądanie władz cywilnych), jak również wspierania ogólnych interesów bezpieczeństwa narodowego Turcji.^[14]

Od 1952 r. Turcja jest członkiem NATO i na jej terytorium znajdują się bazy amerykańskie oraz bazy NATO.^[15]

Turcja jest zaangażowana militarnie w misje pokojowe i bojowe w wielu krajach regionu. Żołnierze tureccy uczestniczą w misjach pokojowych w Bośni i Hercegowinie (EUFOR), w Kosowie (NATO/KFOR), w Libanie (UNIFIL), w Somalii jako

---

¹⁰ CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook, Turkey, 26.02.2025, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/turkey-turkiye/>

¹¹ CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook, Turkey, 26.02.2025, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/turkey-turkiye/>

¹² AI (Amnesty International), Death Sentences and Executions 2023 [ACT 50/7952/2024], 29.05.2024, <https://www.ecoi.net/en/document/2110112.html>

¹³ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Turcja, data 2023-2024, dane pobrano 15.01.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>

¹⁴ CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook, Turkey, 26.02.2025, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/turkey-turkiye/>

¹⁵ CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook, Turkey, 26.02.2025, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/turkey-turkiye/>

misja szkoleniowa. Kraj ten utrzymuje także znaczące siły zbrojne na Cyprze, w Katarze, Libii i Azerbejdżanie (niektóre siły są rozmieszczane długoterminowo, podczas gdy inne są rozmieszczane w celu przeprowadzenia określonych operacji).^[16]

Od 2016 r. Turcja prowadzi działania wojskowe na terytorium Syrii i Iraku pod pretekstem zabezpieczenia swojej południowej granicy oraz walki z ukrywającymi się tam separatystycznymi bojówkami kurdyjskimi.^[17] W Iraku obecnie prowadzone są bombardowania kryjówek partyzantów na obszarze Sindżaru i Irackiego Kurdystanu.^{[18][19]}

Turcja sprawuje skuteczną kontrolę za pośrednictwem syryjskich podmiotów niepaństwowych nad obszarami północnej i północno-wschodniej Syrii, gdzie interweniowała militarnie w ciągu ostatnich pięciu lat.^[20] Na terytorium tego kraju Turcja za cel obrała bazy kurdyjskich oddziałów **Syryjskich Sił Demokratycznych (SDF)**, które oskarża o prowadzenie działań terrorystycznych na swoim własnym terytorium.^{[21][22]}

Oddziały tureckie są ponadto obecne (w liczbie 30-35 tys. żołnierzy) na Cyprze, gdzie stacjonują w północnej, okupowanej przez nie części wyspy.^[23]

Okresowo dochodzi także do napięć, w tym także wojskowych, z Grecją na Morzu Egejskim. Spory dotyczą zwłaszcza podziału wód terytorialnych oraz praw do eksploatacji złóż w tym regionie.^[24]

Turcja w wymiarze wewnętrznym boryka się z działalnością kilku organizacji zbrojnych, które przeprowadzają na jej terytorium zamachy terrorystyczne lub prowadzą inne nielegalne działania o zróżnicowanym nasileniu, w zależności od okresu. Największym problemem w zakresie bezpieczeństwa od wielu lat jest działalność **Partii Pracujących Kurdystanu** (ang.: **Kurdistan Workers' Party**, kurd.: **Partiya Karkerên Kurdistanê, PKK**).^[25]

Aktualnie siły zbrojne Turcji prowadzą operacje specjalne przeciwko PKK i jej oddziałom na wschodzie i południowym wschodzie kraju, jednak na znacznie mniejszą skalę niż miało to miejsce w latach poprzednich. Władze wprowadzają godzinę policyjną o różnym czasie trwania na niektórych obszarach miejskich

¹⁶ CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook, Turkey, 26.02.2025, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/turkey-turkiye/>

¹⁷ CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook, Turkey, 26.02.2025, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/turkey-turkiye/>

¹⁸ HRW (Human Rights Watch), World Report 2025 - Türkiye, 16.01.2025, <https://www.hrw.org/world-report/2025/country-chapters/turkiye>

¹⁹ CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook, Turkey, 26.02.2025, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/turkey-turkiye/>

²⁰ USDOS (US Department of State), 2022 Country Report on Human Rights Practices: Turkey, 20.03.2023, <https://www.ecoi.net/en/document/2089143.html>

²¹ SyriaHR.com, Ongoing escalation | Turkish airstrikes target positions in Ain Al-Arab (Kobani) and drone attacks leave two SDF members dead, 10.02.2025, <https://www.syriahr.com/en/355529/>

²² EUAA (European Union Agency for Asylum), Syria Security situation, 10.2023, <https://www.ecoi.net/en/document/2098436.html>

²³ CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook, Turkey, 26.02.2025, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/turkey-turkiye/>

²⁴ CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook, Turkey, 26.02.2025, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/turkey-turkiye/>

²⁵ USDOS (US Department of State), Annual report on human rights in 2023, 23.04.2024, <https://www.ecoi.net/en/document/2107634.html>

i wiejskich oraz „specjalne strefy bezpieczeństwa” na niektórych obszarach, aby ułatwić operacje przeciw PKK, co ogranicza dostęp przyjezdnych do tych regionów, a w niektórych przypadkach utrudnia przemieszczanie się okolicznym mieszkańcom tych rejonów. We wschodnich i południowo-wschodnich regionach Turcji zdarzają się sporadyczne ataki PKK na członków sił zbrojnych Turcji oraz ludność cywilną, jak również porwania. Mieszkańcy tych terenów skarżyli się, że niekiedy władze pozostawiają im zbyt mało czasu na ewakuację z domów przed przeprowadzeniem akcji antyterrorystycznej.^[26]

PKK posiada również żeńskie skrzydło zwane **Jednostki Wolnych Kobiet** (kurd.: **Yekîneyên Jinên Azad ên Star**), w skrócie **YJA STAR**.^[27] Celem ataków tej bojówki są funkcjonariusze służb bezpieczeństwa Turcji. W 2023 r. członkowie YJA STAR zabili jednego funkcjonariusza policji. W 2024 r. nie odnotowano żadnych ataków dokonanych przez YJA STAR.^[28]

Na terenie Turcji działają także powiązane z PKK **Jednostki Ochrony Ludności** (kurd.: **Yekîneyên Parastina Sivîl, YPS**), znane również jako Jednostki Obrony Cywilnej. YPS składa się z młodzieżowej milicji i wiejskich bojowników PKK. Organizacja została utworzona przez PKK pod koniec grudnia 2015 r. W 2023 r. i 2024 r. pomimo przeprowadzania przez członków ww. organizacji różnego rodzaju akcji, skierowanych głównie w członków sił bezpieczeństwa, nie odnotowano ofiar śmiertelnych.^{[29][30]}

Partia Pracujących Kurdystanu (PKK), która od 40 lat prowadzi wojnę z rządami Turcji, ogłosiła jednak pod koniec lutego 2025 r. zawieszenie broni. Z najnowszych informacji wynika, że uwięziony w tureckim więzieniu lider organizacji Abdullah Ocalan wezwał bojowników do samorozwiązania. W wyniku tego wezwania przedstawiciele PKK ogłosili zawieszenie broni, które ma utworzyć drogę do zaprowadzenia pokoju i utworzenia społeczeństwa demokratycznego. PKK ogłosiło, iż ich oddziały nie podejmą działań zbrojnych, jeśli nie zostaną pierwsze zaatakowane. Organizacja wyraziła też nadzieję na to, że Ankarą wypuści więzionego od ponad 20 lat Ocalana, aby „poprowadził proces rozbrojenia”. „Takie kwestie jak złożenie broni można zrealizować jedynie pod przywództwem naszego lidera” – dodali członkowie PKK.^{[31][32]}

Oprócz organizacji kurdyjskich powiązanych z PKK, w Turcji działają także inne, niewielkie organizacje zbrojne. Pomiędzy tymi grupami a siłami bezpieczeństwa Turcji sporadycznie dochodzi do starć.^[33]

²⁶ USDOS (US Department of State), Annual report on human rights in 2023, 23.04.2024, <https://www.ecoi.net/en/document/2107634.html>

²⁷ Wikipedia, Free Women's Units, https://en.wikipedia.org/wiki/Free_Women%27s_Units

²⁸ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Turcja, Attacks, YJA STAR, data 2023-2024, dane pobrano 15.01.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>

²⁹ Wikipedia, Zjednoczony Rewolucyjny Ruch Ludowy, https://pl.wikipedia.org/wiki/Zjednoczony_Rewolucyjny_Ruch_Ludowy#cite_note-0-1

³⁰ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Turcja, Attacks, YPS, data 2023-2024, dane pobrano 15.01.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>

³¹ TVP.info, Koniec 40-letniego konfliktu? Kurdowie ogłosili zawieszenie broni, 01.02.2025, <https://www.tvp.info/85348525/kurdowie-oglosili-zawieszenie-broni-konflikt-kurdyjsko-turecki-trwa-od-40-lat>

³² Interia Wydarzenia, Przełomowa decyzja na Bliskim Wschodzie. Zgoda ze strony Kurdów, 01.03.2025, <https://wydarzenia.interia.pl/zagranica/news-przełomowa-decyzja-na-bliskim-wschodzie-zgoda-ze-strony-kurd,nld,7922785>

³³ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Turcja, Attacks, data 2023-2024, dane pobrano 15.01.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>

Do najważniejszych z nich należą:

- **Zjednoczony Rewolucyjny Ruch Ludowy (tur.: Halkların Birleşik Devrim Hareketi, HBDH)** – sojusz dziesięciu, głównie kurdyjskich, skrajnie lewicowych, socjalistycznych i komunistycznych, rewolucyjnych organizacji. Sojusz został ogłoszony 12 marca 2016 r., a jego celem jest obalenie rządu tureckiego. Od czasu powstania HBDH przyznał się do kilku ataków na personel służb bezpieczeństwa w Turcji.^[34] W 2023 r. członkowie HBDH zabili przy użyciu materiałów wybuchowych 3 członków armii tureckiej w Diyarbakir. W 2024 r. natomiast nie odnotowano żadnych ofiar śmiertelnych.^[35]
- **Związek Młodzieży Patriotycznej Kurdystanu (kurd.: Yekîtiya Ciwanên Welatparêzên Kurdistan, YCWK)** skupia się na atakach na członków sił zbrojnych Turcji. Organizacja odpowiada także za liczne przypadki niszczenia mienia. W latach 2023-24 incydenty z udziałem ww. miały miejsce m.in. w prowincji Diyarbakir, Izmir oraz Batman. Nie odnotowano jednak ofiar śmiertelnych.^{[36][37]}
- **Rewolucyjna Partia i Front Wyzwolenia (tur.: Devrimci Halk Kurtuluş Partisi-Cephesi, DHKP-C)** oparta na marksistowsko-leninowskiej ideologii organizacja, która od chwili powstania w 1994 r. była odpowiedzialna za ataki terrorystyczne, których celem byli głównie przedstawiciele służb bezpieczeństwa Turcji.^[38] W latach 2023-2024 odnotowany został jednak tylko jeden incydent z udziałem członków ww. organizacji. W lutym 2024 r. członkowie ww. organizacji zorganizowali atak pod budynkiem sądu w Sisli (Stambuł) w wyniku którego zginęło 3 policjantów.^[39]
- **Syryjskie Powszechne Jednostki Ochrony (kurd.: Yekîneyên Parastina Gel, YPG)**. Jest to dominująca kurdyjska siła zbrojna w Syrii, która została utworzona w 2012 r. (wywodzi się z PKK). Stanowi ona koalicję kilkudziesięciu milicji działających na terenie północnej Syrii, które reprezentują wiele grup etnicznych (m.in. Arabów, Asyryjczyków, Ormian, Turkmenów, Czerkiesów, Czeczenów) i religijnych (m.in. sunitów, chrześcijan, Jezydów).^[40] YPG przeprowadza ostrzał przygranicznych obszarów Turcji, jednak w latach 2023-24 miało miejsce tylko jedno takie zdarzenie bez odnotowanych ofiar śmiertelnych.^[41]

Ponadto w Turcji aktywne są organizacje islamistyczne, przeprowadzające sporadycznie zamachy w różnych miejscach w Turcji, w tym przede wszystkim:

³⁴ Wikipedia, Peoples' United Revolutionary Movement, https://en.wikipedia.org/wiki/Peoples%27_United_Revolutionary_Movement

³⁵ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Turcja, Attacks, HBDH, data 2023-2024, dane pobrano 15.01.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>

³⁶ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Turcja, Attacks, YCWK, data 2023-2024, dane pobrano 15.01.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>

³⁷ ANF News, YCWK Amed units destroy a base station, 20.03.2024, <https://anfenglish.com/rojawa-syria/ycwk-amed-units-destroy-a-base-station-72340>

³⁸ Wikipedia, Rewolucyjna Partia i Front Wyzwolenia, https://pl.wikipedia.org/wiki/Rewolucyjna_Partia_i_Front_Wyzwolenia

³⁹ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Turcja, Attacks, DHKP-C, data 2023-2024, dane pobrano 15.01.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁴⁰ Wikipedia, Powszechne Jednostki Ochrony, https://pl.wikipedia.org/wiki/Powszechne_Jednostki_Ochrony

⁴¹ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Turcja, Attacks, YPG, data 2023-2024, dane pobrano 15.01.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>

Islamic State of Iraq and Levant (ISIL).^[42] Turcja jest krajem pochodzenia i tranzytu dla osób, które zmierzały do Syrii i Iraku, by dołączyć do ISIL i innych organizacji zbrojnych oraz dla osób, które stamtąd wyjeżdżają.^[43] W grudniu 2023 r. tureckie władze aresztowały prawie 200 osób podejrzanych o przynależność do Państwa Islamskiego w 37 miastach kraju i o planowanie zamachów na kościoły, synagogi oraz na ambasadę Iraku.^[44]

USTAWODAWSTWO SPECJALNE

Rząd turecki ogłosił niektóre obszary wiejskie wzdłuż granicy z Syrią specjalnymi strefami bezpieczeństwa w ramach transgranicznych operacji wojskowych.^[45]

SYTUACJA LUDNOŚCI CYWILNEJ

ANALIZA STATYSTYCZNA

Według danych ACLED, w 2023 r. w Turcji w różnego rodzaju incydentach śmierć poniosło 27 cywilów, z kolei w 2024 r. odnotowano 11 ofiar cywilnych.^[46]

ZAGROŻENIA DLA CYWILÓW ZWIĄZANE Z KONFLIKTEM ZBROJNYM

DZIAŁANIA WOJENNE

W okresie od początku 2023 r. do końca 2024 r. na terenie Turcji nie odnotowano działań zbrojnych, które wymierzone byłyby w ludność cywilną.^[47]

DZIAŁANIA PARTYZANCKIE

W okresie od początku 2023 r. do końca 2024 r. na terenie Turcji odnotowano kilka tego typu incydentów, które wymierzone były w ludność cywilną. Zazwyczaj były to działania odwetowe za współpracę lokalnych mieszkańców z tureckimi władzami. W wyniku takich działań ze strony PKK zginęło w sumie 5 osób, głównie we wschodnich regionach kraju.^[48]

---

⁴² CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook, Turkey, 26.02.2025, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/turkey-turkiye/>

⁴³ USDOS (US Department of State), Country Report on Terrorism 2022 - Chapter 1 - Türkiye, 30.11.2023, <https://www.ecoi.net/en/document/2101613.html>

⁴⁴ PAP (Polska Agencja Prasowa), Aresztowano prawie 200 podejrzanych, 30.12.2023, <https://www.pap.pl/aktualnosci/turcja-aresztowano-prawie-200-podejrzanych-o-przynaloznosc-do-panstwa-islamskiego>

⁴⁵ Government of Canada, Türkiye travel advice, 20.02.2025, <https://travel.gc.ca/destinations/turkiye>

⁴⁶ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Turcja, Attacks, Attacked Civilians, data 2023-2024, dane pobrano 15.01.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁴⁷ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Turcja, Attacks, Attacked Civilians, data 2023-2024, dane pobrano 15.01.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁴⁸ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Turcja, Attacks, PKK, Attacked Civilians, data 2023-2024, dane pobrano 15.01.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>

DZIAŁANIA ODWETOWE

W okresie od początku 2023 r. do końca 2024 r. na terenie Turcji nie odnotowano działań odwetowych prowadzonych przez tureckie siły zbrojne, w których zginęliby cywile.^[49]

SYTUACJA HUMANITARNA W STREFACH KONFLIKTU ZBROJNEGO

W okresie od początku 2023 r. do końca 2024 r. na terenie Turcji nie odnotowano zagrożeń związanych ze złą sytuacją humanitarną, która byłaby spowodowana sytuacją bezpieczeństwa. W dniu 6 lutego 2023 r. miało jednak miejsce katastrofalne w skutkach trzęsienie ziemi, które dotknęło południowych prowincji Adiyaman, Hatay, Kahramanmaraş, Kilis, Osmaniye, Gaziantep, Malatya, Şanlıurfa, Diyarbakir, Elazığ i Adana. Życie straciło około 50 000 osób, ponad 100 000 zostało rannych, 3 mln osób zostało bez dachu nad głową.^[50]

ZAGROŻENIA DLA CYWILÓW NIEZWIĄZANE Z KONFLIKTEM ZBROJNYM

TERRORYZM

23 października 2024 r. bojownik PKK zabił taksówkarza i ukradł jego taksówkę, którą następnie wykorzystał tego samego dnia do ataku na Bazę Przemysłu Kosmicznego.^[51]

W dniu 6 lutego 2024 r. dwie osoby podejrzewane o przynależność do DHKP-C zaatakowały posterunek kontrolny ustawiony koło budynku Sądu Najwyższego w Stambule. Zginęła jedna osoba cywilna i napastnicy, a sześć osób zostało rannych, w tym trzech policjantów.^[52]

W dniu 28 stycznia 2024 r. dwóch członków ISIL (obywateli Tadżykistanu i Rosji należących do oddziału ISKP – Islamic State Khorasan Province) dokonało ataku z bronią palną podczas mszy odbywającej się w kościele Santa Maria w dzielnicy Sariyer w Stambule. W wyniku ataku zginęła jedna osoba.^[53]

13 listopada 2023 r. Sryjka związana rzekomo z YPG/PKK podłożyła bombę na ulicy w Stambule. Zginęło 6 osób, a 80 zostało rannych. Obie organizacje nie przyznały się do zamachu, oskarżając władze Turcji o prowokację.^[54]

---

⁴⁹ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Turcja, Attacks, Turkish Army, Attacked Civilians, data 2023-2024, dane pobrano 15.01.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁵⁰ Support to Life, published by ReliefWeb: Turkey-Earthquake: Emergency Situation Report (17.10.2023), 20.11.2023, https://reliefweb.int/attachments/0a116cb4-e4e7-4757-aa1b-9f083da9db8a/231120_STL_SitRep27.pdf

⁵¹ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Turcja, Attacks, PKK, data 2023-2024, dane pobrano 15.01.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁵² Al Jazeera, One person killed in attack on Istanbul courthouse, 06.02.2024, <https://www.aljazeera.com/news/2024/2/6/two-shooters-dead-in-turkey-courthouse-attack>

⁵³ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Turcja, Attacks, ISIL-ISKP, data 2023-2024, dane pobrano 15.01.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁵⁴ Deutsche Welle, Zamach w Stambule. Ankara: to kurdyjscy bojownicy z Syrii, 14.11.2022, <https://www.dw.com/pl/zamach-w-stambule-ankara-to-kurdyjscy-bojownicy-z-syrii/a-63747509>

POZAPRAWNE EGZEKUCJE, UPROWADZENIA, POGROMY

W Turcji dochodzi do pozaprawnych zabójstw dokonywanych zarówno przez podmioty państwowe, jak i niepaństwowe. Czasami dochodzi do pojedynczych incydentów z udziałem sił bezpieczeństwa, w wyniku których giną pojedyncze osoby, w tym także cudzoziemcy, w trakcie przekraczania granicy. 6 stycznia 2023 r. policjant zabił cywila w Uzunkopru po tym jak ww. nie zatrzymał się do kontroli. 1 kwietnia 2023 r. członkowie żandarmerii zabili cywila w Cernik po tym jak wtargnęli do jego domu. 11 maja 2023 r. policjanci zabili cywila w Konak. Do zdarzenia doszło po tym jak ww. nie zatrzymał się na polecenie policji.^[55]

Na początku lipca 2024 r. siedmiu Syryjczyków zginęło w starciach z tureckimi strażnikami podczas demonstracji na pograniczu turecko-syryjskim. Protesty były odpowiedzią na wcześniejsze ataki Turków na syryjskie sklepy w centralnej części kraju, podczas których aresztowano ponad 470 osób. Fala przemocy miała związek z aresztowaniem Syryjczyka podejrzanego o molestowanie dziecka na terenie Turcji.^{[56][57]}

PRZEMOC STOSOWANA W TRAKCIE DEMONSTRACJI I PROTESTÓW

Demonstracje i strajki w Turcji są bardzo częstym zjawiskiem. W latach 2023-24 odnotowano tego rodzaju wydarzeń niespełna 8 tys., jednak zdecydowana większość miała charakter pokojowy (tylko w 377 spośród nich interweniowały służby porządkowe). Należy w tym miejscu podkreślić, iż w ww. okresie przy tak dużej liczbie tego typu wydarzeń odnotowano tylko jedną ofiarę śmiertelną.^{[58][59]}

PRZESTĘPCZOŚĆ ZORGANIZOWANA

Położenie geograficzne Turcji na skrzyżowaniu dróg między Azją, Bliskim Wschodem i Europą, w połączeniu z długimi granicami, sprawia, że jest to główny kraj tranzytowy i docelowy dla handlu ludźmi oraz przemytu ludzi, zwłaszcza w celu wykorzystywania seksualnego oraz pracy przymusowej.^[60]

W Turcji istnieje również rynek handlu bronią, która jest dostarczana do sąsiedniego Iraku, Syrii i Iranu, a także przemykana na cały świat.^[61]

Turcja jest ponadto krajem pochodzenia, tranzytu i przeznaczenia w handlu heroiną ze względu na swoje położenie geograficzne na bałkańskim szlaku przemytniczym, którym heroina pochodząca z Afganistanu jest transportowana do Europy

⁵⁵ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Turcja, Attacks, Civilians, data 2023-2024, dane pobrano 15.01.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁵⁶ Forsal.pl, Konflikt turecko-syryjski. Fala przemocy ma związek z aresztowaniem Syryjczyka, 02.07.2024, <https://forsal.pl/swiat/aktualnosci/artykuly/9537727,konflikt-turecko-syryjski-fala-przemocy-ma-zwiazek-z-aresztowaniem-sy.html>

⁵⁷ Aljazeera, Protests and arrests as anti-Syrian riots rock Turkey, 02.07.2024, <https://www.aljazeera.com/news/2024/7/2/protests-and-arrests-as-anti-syrian-riots-rock-turkey>

⁵⁸ ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Turcja, Protests, data 2023-2024, dane pobrano 15.01.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>

⁵⁹ Human Rights Watch, Annual report on the human rights situation in 2023 - Türkiye, 11.01.2024, <https://www.hrw.org/en/document/2103139.html>

⁶⁰ Global Organized Crime Index, Turkey, <https://ocindex.net/country/turkey>

⁶¹ Global Organized Crime Index, Turkey, <https://ocindex.net/country/turkey>

Zachodniej. Tureckie gangi przestępczości zorganizowanej utrzymują kontrolę nad hurtowym przrzutem heroiny na kontynent.^[62]

PRAWNE I PRAKTYCZNE ASPEKTY DOTYCZĄCE ZMIANY MIEJSCA POBYTU

PRZEPISY REGULUJĄCE SWOBODĘ PRZEMIESZCZANIA SIĘ

Konstytucja Turcji przewiduje swobodę przemieszczania się wewnętrznego, podróży zagranicznych, emigracji i repatriacji, ale tureckie władze ograniczają te prawa.^[63]

Konstytucja stanowi, że jedynie sędzia może ograniczyć swobodę obywateli w podróżowaniu i tylko w związku z dochodzeniem lub toczącym się postępowaniem karnym. Przepisy antyterrorystyczne zezwalają jednak na przyznawanie gubernatorom prawa do ograniczenia przemieszczania się osób, w tym wjazdu do określonych prowincji lub opuszczania ich, przez okres do 15 dni. Swoboda przemieszczania się pozostaje problemem we wschodnich i południowo-wschodnich regionach kraju, gdzie przeciwdziałanie działalności PKK doprowadziło władze do zablokowania niektórych dróg i ustanowienia tam punktów kontrolnych, tymczasowo ograniczając ruch na niektórych trasach.^[64]

Władze Turcji nakładają także ograniczenia związane z podróżami zagranicznymi wobec dziesiątek tysięcy obywateli oskarżonych o terroryzm w związku z rzekomymi powiązaniem z ruchem Gülena lub nieudaną próbą zamachu stanu, a także wobec członków ich rodzin. Władze ograniczają również niektórym obcokrajowcom z podwójnym obywatelstwem możliwość opuszczenia kraju z powodu domniemych obaw związanych z terroryzmem. Rząd utrzymuje, że ograniczenia w podróżowaniu są niezbędne do zachowania bezpieczeństwa państwa. Niektóre osoby, którym rząd zabronił podróżowania, zdecydowały się opuścić Turcję w sposób nielegalny.^[65]

MIGRACJE WEWNĘTRZNE

Ludność miejska w Turcji stanowi 77,5% ogółu społeczeństwa, a stopa tempa urbanizacji wynosi w tym kraju 1,11% w skali rocznej. W Turcji występuje wewnętrzna migracja związana z tempem urbanizacji na linii wieś – miasto, a także migracja regionalna z biedniejszych wschodnich prowincji do bogatszych zachodnich i centralnych.^[66]

---

⁶² Global Organized Crime Index, Turkey, <https://ocindex.net/country/turkey>

⁶³ USDOS (US Department of State), Annual report on human rights in 2023, 23.04.2024, <https://www.ecoi.net/en/document/2107634.html>

⁶⁴ USDOS (US Department of State), Annual report on human rights in 2023, 23.04.2024, <https://www.ecoi.net/en/document/2107634.html>

⁶⁵ USDOS (US Department of State), Annual report on human rights in 2023, 23.04.2024, <https://www.ecoi.net/en/document/2107634.html>

⁶⁶ CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook, Turkey, 26.02.2025, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/turkey-turkiye/>

Turecki urząd statystyczny ocenił, że w 2022 r. około 2,7 mln osób zmieniło prowincję, w której mieszka. Najwięcej migrantów przyciągnął Stambuł, w którym osiedliło się niemal 400 tys. nowych mieszkańców, na drugim miejscu znalazła się Ankara (189 tys.), a na trzecim Izmir (132 tys.). Najmobilniejszą grupą wiekową były osoby w wieku od 20 do 24 lat. Turcy zmieniają miejsce zamieszkania ze względów rodzinnych, poszukując możliwości edukacyjnych, możliwości znalezienia pracy lub po prostu chcąc poprawić warunki życiowe.^[67]

WEWNĘTRZNI UCHODźCY

Z powodu wewnętrznego konfliktu zbrojnego między kurdyjską organizacją PKK (oraz współpracującymi z nią innymi mniejszymi organizacjami) a turecką armią w 2015 r. przesiedlono wewnątrz ponad 1 mln mieszkańców z prowincji wschodnich i południowo – wschodnich. Większość z nich osiedliła się w dużych skupiskach miejskich w Stambule, Ankarze, Izmirze, ale też jest rozszana na całym terytorium kraju.^[68]

W 2023 r. liczba osób przesiedlonych wewnątrz wzrosła w związku z trzęsieniem ziemi, które dotknęło Turcję. Nie zanotowano natomiast przesiedleń w związku z sytuacją bezpieczeństwa.^[69]

UCHODźCY W KRAJACH SĄSIEDNICH

Całkowita populacja obywateli Turcji mieszkających za granicą przekracza obecnie 6,5 miliona osób, z czego około 5,5 miliona mieszka w krajach Europy Zachodniej. Od momentu nieudanej próby zamachu stanu w 2016 r. Turcję opuściły setki tysięcy obywateli, którzy obawiali się fali represji ze strony władz kraju. W Turcji doszło wówczas do ogromnej, nienotowanej dotąd skali aresztowań osób podejrzewanych o udział w nieudanej próbie zamachu stanu lub sympatyzowania z Ruchem Fethullaha Gülena, który został przez władze Turcji uznany za głównego pomysłodawcę i organizatora ww. zamachu stanu. Obecnie władze Turcji w dalszym ciągu starają się schwycić niektóre osoby, oskarżone w tym kraju o różnego rodzaju działalność antyrządową. Używają do tego bardzo różnych metod, poczynając od starań na szczeblu dyplomatycznym, a kończąc na tajnych akcjach służb mających na celu porwania poszukiwanych osób, które przebywają poza granicami Turcji.^{[70][71]}

---

⁶⁷ Hurriyet Daily News, Internal migration saw 2.7 mln relocate in 2022, 15.08.2023, <https://www.hurriyetdailynews.com/internal-migration-saw-2-7-mln-relocate-in-2022-185482>

⁶⁸ CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook, Turkey, 26.02.2025, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/turkey-turkiye/>

⁶⁹ Support to Life, published by ReliefWeb: Turkey-Earthquake: Emergency Situation Report (17.10.2023), 20.11.2023, https://reliefweb.int/attachments/0a116cb4-e4e7-4757-aa1b-9f083da9db8a/231120_STL_SitRep27.pdf

⁷⁰ Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Türkiye, Turkish Citizens Living Abroad, brak daty, <https://www.mfa.gov.tr/the-expatriate-turkish-citizens.en.mfa>

⁷¹ USDOS (US Department of State), 2022 Country Report on Human Rights Practices: Turkey, 20.03.2023, <https://www.ecoi.net/en/document/2089143.html>

PODSUMOWANIE

Turcja jest republiką prezydencką z wielopartyjnym systemem parlamentarnym. Prawo Turcji nie przewiduje kary śmierci.

Na terytorium Turcji toczy się od wielu lat wewnętrzny konflikt zbrojny pomiędzy siłami rządowymi a oddziałami Partii Pracujących Kurdystanu (PKK) i organizacjami z nią sprzymierzonymi. Obecnie ma on ograniczony charakter i niską intensywność. Turcja bombarduje także pozycje tej organizacji i innych bojówek z nią sprzymierzonych poza granicami kraju, w Syrii i w Iraku. W samej Turcji nie ma jednak obecnie powszechnego zagrożenia dla życia ludności cywilnej.

ZASTRZEŻENIE

Niniejsze opracowanie tematyczne zostało przygotowane przez Wydział Informacji o Krajach Pochodzenia Urzędu do Spraw Cudzoziemców na potrzeby prowadzenia postępowań w sprawach o udzielenie ochrony międzynarodowej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Opracowanie na temat sytuacji bezpieczeństwa może być pomocne w szczególności w sprawach rozpatrywanych w oparciu o **art. 15 pkt. 3 oraz art. 18 pkt. 1. Ustawy o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium RP z dn. 13 czerwca 2003 z późn. zmianami.**

Treść opracowania nie przesądza jednak o wyniku decyzji w indywidualnym postępowaniu administracyjnym, gdyż zawsze brana jest pod uwagę całość zgromadzonego materiału dowodowego i indywidualny charakter sprawy.

Informacje zamieszczone w niniejszym opracowaniu pochodzą w większości z publicznie dostępnych źródeł. Zostały one zebrane i opracowane przy zachowaniu zasady neutralności i obiektywizmu, a także z dołożeniem najwyższej staranności – tak, by odzwierciedlały aktualny w chwili publikacji opracowania stan wiedzy na prezentowany temat, a także pochodziły z różnych źródeł.

Terminologia użyta w niniejszym opracowaniu nie jest terminologią prawniczą. Określenia takie jak „prześladowanie”, „dyskryminacja”, „konflikt” itp. używane mogą być, za materiałami źródłowymi, w znaczeniu potocznym i nie są tożsame z definicjami podanymi w ustawie z dnia 13 czerwca 2003 r. o udzielaniu cudzoziemcom ochrony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Niniejsze opracowanie zawiera wyłącznie informacje, poglądy i opinie prezentowane przez autorów materiałów źródłowych. Oświadczenia i oceny zawarte w niniejszym opracowaniu nie są i nie mogą być uważane za oświadczenia i oceny własne Urzędu do Spraw Cudzoziemców. Niniejsze opracowanie nie jest także i nie może być uważane za jakąkolwiek deklarację polityczną polskich władz.

Urząd do Spraw Cudzoziemców nie ponosi odpowiedzialności prawnej za publikowane w opracowaniu treści ani nie jest zobowiązany do publikacji jego aktualizacji, a także nie ponosi odpowiedzialności za sposób wykorzystania udostępnionych informacji.

Informujemy, że autorskie prawa majątkowe do niniejszego opracowania, w tym prawo do jego rozpowszechniania i publicznego udostępniania w Internecie, przysługują wyłącznie Urzędowi do Spraw Cudzoziemców (adres: ul. Koszykowa 16, 00-564 Warszawa; NIP: 5262548316; REGON: 017315012).

BIBLIOGRAFIA:

---

1. ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Turcja, data 2023-2024, dane pobrano 15.01.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>
2. ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Turcja, Attacks, YJA STAR, data 2023-2024, dane pobrano 15.01.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>
3. ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Turcja, Attacks, YPS, data 2023-2024, dane pobrano 15.01.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>
4. ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Turcja, Attacks, data 2023-2024, dane pobrano 15.01.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>
5. ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Turcja, Attacks, HBDH, data 2023-2024, dane pobrano 15.01.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>
6. ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Turcja, Attacks, YCWK, data 2023-2024, dane pobrano 15.01.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>
7. ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Turcja, Attacks, DHKP-C, data 2023-2024, dane pobrano 15.01.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>
8. ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Turcja, Attacks, YPG, data 2023-2024, dane pobrano 15.01.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>
9. ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Turcja, Attacks, Attacked Civilians, data 2023-2024, dane pobrano 15.01.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>
10. ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Turcja, Attacks, PKK, Attacked Civilians, data 2023-2024, dane pobrano 15.01.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>
11. ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Turcja, Attacks, Turkish Army, Attacked Civilians, data 2023-2024, dane pobrano 15.01.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>
12. ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Turcja, Attacks, ISIL-ISKP, data 2023-2024, dane pobrano 15.01.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>
13. ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Turcja, Attacks, Civilians, data 2023-2024, dane pobrano 15.01.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>

14. ACLED (Armed Conflict Location & Event Data Project), filtry: Turcja, Protests, data 2023-2024, dane pobrano 15.01.2025, <https://acleddata.com/data-export-tool>
15. AI (Amnesty International), Death Sentences and Executions 2023 [ACT 50/7952/2024], 29.05.2024, <https://www.ecoi.net/en/document/2110112.html>
16. Al Jazeera, One person killed in attack on Istanbul courthouse, 06.02.2024, <https://www.aljazeera.com/news/2024/2/6/two-shooters-dead-in-turkey-courthouse-attack>
17. Aljazeera, Protests and arrests as anti-Syrian riots rock Turkey, 02.07.2024, <https://www.aljazeera.com/news/2024/7/2/protests-and-arrests-as-anti-syrian-riots-rock-turkey>
18. ANF News, YCWK Amed units destroy a base station, 20.03.2024, <https://anfenglish.com/rojava-syria/ycwk-amed-units-destroy-a-base-station-72340>
19. CIA (Central Intelligence Agency), The World Factbook, Turkey, 26.02.2025, <https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/turkey-turkiye/>
20. Deutsche Welle, Zamach w Stambule. Ankara: to kurdyjscy bojownicy z Syrii, 14.11.2022, <https://www.dw.com/pl/zamach-w-stambule-ankara-to-kurdyjscy-bojownicy-z-syrii/a-63747509>
21. EUAA (European Union Agency for Asylum), Syria Security situation, 10.2023, <https://www.ecoi.net/en/document/2098436.html>
22. Forsal.pl, Konflikt turecko-syryjski. Fala przemocy ma związek z aresztowaniem Syryjczyka, 02.07.2024, <https://forsal.pl/swiat/aktualnosci/artykuly/9537727,konflikt-turecko-syryjski-fala-przemocy-ma-zwiazek-z-aresztowaniem-sy.html>
23. Global Organized Crime Index, Turkey, <https://ocindex.net/country/turkey>
24. Government of Canada, Türkiye travel advice, 20.02.2025, <https://travel.gc.ca/destinations/turkiye>
25. HRW (Human Rights Watch), World Report 2025 - Türkiye, 16.01.2025, <https://www.hrw.org/world-report/2025/country-chapters/turkiye>
26. Human Rights Watch, Annual report on the human rights situation in 2023 - Türkiye, 11.01.2024, <https://www.ecoi.net/en/document/2103139.html>
27. Hurriyet Daily News, Internal migration saw 2.7 mln relocate in 2022, 15.08.2023, <https://www.hurriyetdailynews.com/internal-migration-saw-2-7-mln-relocate-in-2022-185482>
28. Interia Wydarzenia, Przełomowa decyzja na Bliskim Wschodzie. Zgoda ze strony Kurdów, 01.03.2025, <https://wydarzenia.interia.pl/zagranica/news-przelomowa-decyzja-na-bliskim-wschodzie-zgoda-ze-strony-kurd,nld,7922785>

29. Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Türkiye, Turkish Citizens Living Abroad, brak daty, <https://www.mfa.gov.tr/the-expatriate-turkish-citizens.en.mfa>
30. MSZ RP (Ministerstwo Spraw Zagranicznych RP), Turcja, 2020, <https://www.gov.pl/web/turcja/informator-ekonomiczny>
31. PAP (Polska Agencja Prasowa), Aresztowano prawie 200 podejrzanych, 30.12.2023, <https://www.pap.pl/aktualnosci/turcja-aresztowano-prawie-200-podejrzanych-o-przynaloznosc-do-panstwa-islamskiego>
32. Support to Life , published by ReliefWeb: Turkey-Earthquake: Emergency Situation Report (17.10.2023), 20.11.2023, https://reliefweb.int/attachments/0a116cb4-e4e7-4757-aa1b-9f083da9db8a/231120_STL_SitRep27.pdf
33. SyriaHR.com, Ongoing escalation | Turkish airstrikes target positions in Ain Al-Arab (Kobani) and drone attacks leave two SDF members dead, 10.02.2025, <https://www.syriaHR.com/en/355529/>
34. TVP.info, Koniec 40-letniego konfliktu? Kurdowie ogłosili zawieszenie broni, 01.02.2025, <https://www.tvp.info/85348525/kurdowie-oglosili-zawieszenie-broni-konflikt-kurdyjsko-turecki-trwa-od-40-lat>
35. USDOS (US Department of State), 2022 Country Report on Human Rights Practices: Turkey, 20.03.2023, <https://www.ecoi.net/en/document/2089143.html>
36. USDOS (US Department of State), Annual report on human rights in 2023, 23.04.2024, <https://www.ecoi.net/en/document/2107634.html>
37. USDOS (US Department of State), Country Report on Terrorism 2022 - Chapter 1 - Türkiye, 30.11.2023, <https://www.ecoi.net/en/document/2101613.html>
38. Wikimedia commons, Map of administrative divisions of Turkey, (CC BY-SA 3.0), 23.07.2012, [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Turkey_administrative_divisions_%28regions%2Bprovinces%29_-_de_-_colored.svg//media/File:Turkey_administrative_divisions_\(regions+provinces\)_-_de_-_colored.svg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Turkey_administrative_divisions_%28regions%2Bprovinces%29_-_de_-_colored.svg//media/File:Turkey_administrative_divisions_(regions+provinces)_-_de_-_colored.svg)
39. Wikipedia, Free Women's Units, https://en.wikipedia.org/wiki/Free_Women%27s_Units
40. Wikipedia, Peoples' United Revolutionary Movement, https://en.wikipedia.org/wiki/Peoples%27_United_Revolutionary_Movement
41. Wikipedia, Podział administracyjny Turcji, https://pl.wikipedia.org/wiki/Podzia%C5%82_administracyjny_Turcji
42. Wikipedia, Powszechne Jednostki Ochrony, https://pl.wikipedia.org/wiki/Powszechne_Jednostki_Ochrony
43. Wikipedia, Rewolucyjna Partia i Front Wyzwolenia, https://pl.wikipedia.org/wiki/Rewolucyjna_Partia_i_Front_Wyzwolenia

44. Wikipedia, Zjednoczony Rewolucyjny Ruch Ludowy,
https://pl.wikipedia.org/wiki/Zjednoczony_Rewolucyjny_Ruch_Ludowy/cite_note--0-1